

Az erdélyi magyar felekezeti oktatás a korrupcióellenes harc célkeresztjében

A erdélyi magyar nyelvű oktatás történetének kétségtelenül legmélyebb nyomot hagyó korszaka a felekezeti oktatási rendszer kialakulása, elterjedése és konszolidálása. A római katolikus és a protestáns egyházak által több évszázadon keresztül fenntartott erdélyi *Alma Mater*ek nemcsak Erdély felnövekvő generációinak, hanem a teljes Kárpát-medence magyarságának nyújtottak szigorú, de minőségi képzési lehetőségeket. A múlt század erdélyi magyar értelmiségének derékhadát jelentő személyiségeken túl még ma is szép számmal élnek olyanok, akik a két világháború között a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium, a kolozsvári Református Kollégium, a csíksomlyói ferences iskola utódaként létrejött csíkszeredai Római Katolikus Főgimnázium, a marosvásárhelyi II. Rákóczi Ferenc Római Katolikus Főgimnázium, a sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium, vagy a több tucat neves erdélyi iskola padjaiból kerültek ki. A római katolikus egyház, illetve a Római Katolikus Státus, valamint a református, unitárius és evangélikus püspökségek konszolidálták saját iskolahálózataikat, a világháborúk nehézségei ellenére megőrizték azok minőségét. Éppen ezért jelentett komoly támadást a kommunista rendszer bevezetésével együttjáró egyházüldözés, a rendek betiltása, az egyházi és magánoktatási intézmények megszüntetése, az egyházi ingó és ingatlanvagyon államosítása.

Az 1948-as román oktatási „reform” valójában teljes tulajdonosi és felügyeleti átrendeződést jelentett, az augusztus 3-án kibocsátott *176-os számú Tanügyminisztériumi Rendelet (Dekrétum)* már a címében is az egyházak, rendek, közösségek és magánszemélyek oktatási célt szolgáló ingatlanainak állami tulajdonba kerüléséről szólt. Ez a rendelet és annak több tíz oldalas melléklete a teljes magyar egyházi oktatási rendszer államosítását eredményezte. Az 1989-es rendszerváltást követő restitúciós folyamat során aztán a legtöbb egykori egyházi iskolaépület visszakerült jogos tulajdonosához, és az egyházak részéről természetes módon fogalmazódott meg annak az igénye, hogy a visszaszerzett épületekben újraindítsák a megszüntetett oktatási intézményeket is.

A román államhatalom vélhetően soha nem tudott belenyugodni abba, hogy Erdély számos nagy településén jelentős, komoly történelmi vonatkozásokkal bíró, központi fekvésű ingatlanok kerültek vissza az egyházak tulajdonába, ráadásul sorra alakultak a magyar iskolák is. Erre az ellenérzésre először a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium visszaállamosítása utalt, amikor egy korrupcióellenes harc mögé bújtatott kirakatperben a román igazságszolgáltatás – a restitúciós bizottság egykori tagjainak három-három éves börtönbüntetése mellett – kimondta az épület visszaállamosítását is. Erről az ügyről korábban a Nemzetpolitikai Kutatóintézet már több elemzést is közzé tett. A Mikó-ügy 2012-ben meghozott alapfokú ítélete előrevetítette a folyamatot: leállítani a restitúciós eljárásokat és megtörni a magyar közösség jogérvényesítési és továbbfejlődési képességét, jogbiztonságát. A magyar közösség minden tiltakozása és figyelmeztetése ellenére a Mikó-ügy követendő példává vált. A korrupcióellenes ügyészség a korábbihoz hasonló kitalált érvek mentén folytatta a hadjáratát a magyar egyházi ingatlanok és az általuk újraindított oktatási intézmények ellen: a Fehér megyei korrupcióellenes ügyészség 2015 márciusában vizsgálódni kezdett „erdélyi egyházak által visszakapott ingatlanok visszaszolgáltatásának törvényessége ügyében”. Pár nappal a sajtóhír után egy hivatalos válaszból mindössze annyi derült ki, hogy bár valóban bekérték három Szatmár megyei településen visszaszolgáltatott ingatlan iratait, ám a közlés szerint a nyomozás nem konkrét személyek ellen, hanem egyelőre csak esetleges bűncselekmények kivizsgálása tárgyában indult el. Erről a vizsgálódásról azóta semmilyen új információ nem került napvilágra.

A szatmári ingatlanokkal kapcsolatos korrupciós vizsgálódást követően, 2015. november 12-én a Maros megyei korrupcióellenes ügyészség nyilvánosságra hozta, hogy korrupciós bűncselekmények gyanújával vizsgálat indult a marosvásárhelyi egykori katolikus főgimnázium épületének visszaszolgáltatása ügyében is, amelyben két oktatási intézmény – a vegyes tannyelvű Unirea Kollégium és a magyar tannyelvű II. Rákóczi Ferenc Római Katolikus Gimnázium – működik. Ebben az új ügyben a feljelentő nem más, mint a magyarellenességéről elhíresült Dan Tanasă blogger, aki a Községháza-feliratok és a székely zászló kifüggesztése ellen már több tucatnyi pert kezdeményezett. A feljelentés precízen idézi a Székely Mikó Kollégium ügyében megfogalmazott vádiratot és az ügyben hozott jogerős döntést, amely szerint úgy szolgáltatták vissza az épületet a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekségnek, hogy az soha nem volt az érsekség

tulajdonában. Az ingatlant 2004. szeptember 20-án szolgáltatta vissza az egyházi restitúciós bizottság: az érsekség és a marosvásárhelyi római katolikus plébánia közösen kérték vissza, közösen is kapták meg a tulajdonjogot. 2004-ben, a visszaszolgáltatást követően a polgármesteri hivatal rögtön megtámadta a visszaszolgáltatási döntést, peres útra terelte az ügyet, és 2005. február 9-én a marosvásárhelyi Táblabíróság döntése értelmében első fokon az egyház el is veszítette ezt a pert. Másodfokon azonban a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy jogos az egyház fellebbezése, és 2005. december 9-én, az 5874-es számú döntésével jogerősen elutasította a polgármesteri hivatal keresetét, ezáltal helyesnek találta és érvényben hagyta a restitúciós bizottság döntését. A per megnyerése után a római katolikus egyház – immár az Erdélyi Római Katolikus Státus, mint az egyházi vagyon kezelője – hosszas tárgyalások után 2008-ban megállapodott az önkormányzattal az épület használatát illetően. Erre azért volt szükség, mert az ingatlanban állami iskola működött, amely után a hatályos törvények értelmében az önkormányzat fizeti a bért. A 15 évre szóló szerződésben még nem volt szó a római katolikus gimnázium újraalapításáról, csak az épületben működő Unirea Kollégium után fizetendő berről, mert az egyház akkor úgy ítélte meg, hogy még nem adottak a feltételek az egykori katolikus iskola felélesztésére. A szerződést azonban az egyház kénytelen volt a bérkifizetés késlekedése miatt 2012-ben egyoldalúan felbontani. Ekkor merült fel először az iskolaalapítás gondolata, aztán a tényleges alapításra a 2015-2016-os tanévtől kezdve kerülhetett sor. Ezt több helyi önkormányzati határozat is megelőzte: az első, 2014-es határozat érvénytelennek minősül, mert az már a tanévkezdés után született, és azt a prefektus megtámadta a közigazgatási bíróságon, majd a pert meg is nyerte 2016 februárjában. Ám további politikai egyezségek következtében született egy új határozat, amelynek alapján 2015 őszétől már hivatalosan is beindulhatott az iskola. Ehhez természetesen új ingatlanhasználati szerződés is társult, melyben már az Unirea mellett a Római Katolikus Gimnázium is szerepel kedvezményezettként.

Mivel a korrupcióellenes ügyészség a Legfelsőbb Bíróságnak a Dan Tanasă féle feljelentéssel kapcsolatos döntése miatt a tulajdonjog ügyében nem tudta követni a Mikó-ügy mintáját, más okot kellett kitalálnia: 2016. november 4-én az ügyészség hivatali visszaélés gyanújával őrizetbe vette Ștefan Someșant, Maros megye főtanfelügyelőjét, és bírósági felügyelet alá helyezte Tamási Zsolt Józsefet, a II. Rákóczi

Ferenc Római Katolikus Gimnázium igazgatóját. A korrupcióellenes ügyészek szerint a főtanfelügyelő 2014-ben anélkül rendelte el a katolikus gimnázium létrehozását, és Tamási Zsolt József igazgatói kinevezését, hogy előzetesen megszerezte volna ehhez a tanügyminisztérium jóváhagyását. 2015-ben pedig hatáskörét túllépve sorolta az Unirea Főgimnázium magyar tannyelvű osztályait az új oktatási intézménybe és bocsátotta ki az intézmény számára az ideiglenes működési engedélyt. Az ügyészek szerint a két gyanúsított annak ellenére járult hozzá a Római Katolikus Gimnázium működéséhez, hogy tudták: valójában a tanintézet nem rendelkezik a működéshez szükséges engedélyekkel. A hivatali visszaélés büntetvények egyik alapvető fogalmi eleme a károkozás, ezt pedig az ügyészek annak a 328 diáknak az érdeksérelmével próbálják megalapozni, akik a 2015-2016-os tanévben olyan intézményben tanultak, mely szerintük nem rendelkezett a megfelelő engedélyekkel. Ezeknek a vádaknak a következtében a Státus újra megvizsgálta az iskolaalapítással kapcsolatos teljes dokumentációt, és – bár az érintettek szerint a hatályban levő jogszabályok pontatlansága miatt akár apró kritikák meg is fogalmazódhatnak – a 2015-ös alapítási eljárásról és az ahhoz kapcsolódó iratokról határozottan azt állítja, hogy azok teljes mértékben törvényesek, ezáltal az iskola működését nem lenne szabad, hogy veszély fenyegetse. Azonban, ha *ad absurdum* valóban létezne is valamiféle adminisztratív hiba az iskolaalapítási eljárásban, akkor az semmiképp nem minősülhet korrupciónak, hisz adminisztratív hiba legfennebb adminisztratív szankciót vonhat maga után. Joggal merülhet fel tehát a kérdés: miért érdeke a hatalomnak, hogy épp a korrupcióellenes ügyészség és nem a tanügyminisztérium oktatást ellenőrző szervei vizsgálják ki az ilyen eseteket? Az ügyben megszólalt a tanügyminisztérium kisebbségi oktatásért felelős államtitkára is, aki azt mondta, hogy nem szükséges a tanügyminisztérium engedélye egy iskolaalapításhoz, és egyébként is a minisztérium szempontjából a katolikus gimnázium törvényesen jött létre és törvényesen működik.

A Székely Mikó Kollégium pere és a szatmári iskolák ügyében elindított “korrupcióellenes” vizsgálódás után a II. Rákóczi Ferenc Római Katolikus Gimnázium esete rávilágít a román hatalomnak a restitúciós folyamathoz való viszonyára: teljes mértékben leállítani azt, és visszafordítani ott, ahol erre esély mutatkozik. A II. Rákóczi Ferenc Gimnázium ügye a Mikóéhoz hasonlóan beszédes – bár az ügyészek bicskája beletörött a tulajdonjoggal kapcsolatos kérdés feszegetésébe, mégis kreálni kellett egy

másik okot arra, hogy valamilyen formában az egyházat, a magyar közösséget meghátrálni kényszerítsék. Természetesen nem borítékolható a marosvásárhelyi ügy kimenetele, ám elegendő a Mikó-ügy tanulsága és az új ügy pusztá kirobbantása ahhoz, hogy elmélyítse a társadalomban a bizalmatlanságot és a félelmet. Minden ilyen ügy gyengíti a magyar közösségnek az igazságszolgáltatásba vetett bizalmát, az ügyintézés helyes és vissza nem fordítható voltába vetett hitét, bénítja az államigazgatást, az önkormányzatokat, és nem utolsó sorban erősíti a magyarellenességet. A román egyesülés száz éves évfordulója közeledtével pedig az államhatalomnak ez lehet a legnagyobb nyeresége.

Éppen ezért igen fontos az, hogy a magyar közösség – túl a nyilvánvaló és érthető tiltakozó megnyilvánulásokon – olyan eszközöket is igénybe vegyen, amelyekkel konkrétan is javítani lehet ezen a helyzeten. A törvények és más jogszabályok szövegének módosítása és pontosítása, a korrupcióellenes küzdelemben részt vevő intézmények működésének ésszerű és jogi értelemben szükségszerű korlátainak megszabása kell mihamarabb napirendre kerülnön, illetve az ilyen konkrét ügyek (Székely Mikó Kollégium, II. Rákóczi Ferenc Gimnázium) széles – főleg nemzetközi – nyilvánosság elé tárása. Különösen fontos ez akkor, amikor gyaníthatóan kettős mérce vagy politikai indíttatás van az ügyek hátterében.